

- Кароева Л. р. Підготовка тексту та ілюстративного матеріалу: Гальчевська Л. А. - Вінниця, - 2007.
5. Станкевич М. Є. Українські витинанки. / М. Є. Станкевич. - К., Наукова думка., 1986. -122 с
 6. Коцюбинський М. Вибрані твори II. / М. Коцюбинський. Fata morgana. - Видав, худ. л-ри. «Дніпро». - Київ, 1977. - 408с.
 7. Витинанки і писанки Східного Поділля. 18 листівок з колекції Вінницького обласного краєзнавчого музею. Керівник проекту Кароева Л. р. Підготовка тексту та ілюстративного матеріалу: Гальчевська Л. А. - Вінниця, - 2007.
 8. Сторожук В., Цвігун Т. Мистецтво древнє і вічно юне. // Світлиця, травень 2005, спецвипуск, - С 3
 9. Народознавчий центр Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. / Путівник. Відп. За випуск Л. С Мельничук., Вінниця, - 2003, - 15 с
 10. Гуляєва Н. Ю. Витинанка: практичні рекомендації для вчителів та витинанкарів - початківців. / Н. Ю. Гуляєва. Посібник. -Вінниця: ТВП «Книга - Вега», 2008. - 48 с: іл.
 - 11.1. Олійник Диво-витинанка.// Педагог, №6 (306), листопад 2002. -СІ.
 12. Т. Марчук. Солодкий смак творчості. // Вінницька газета, 14. листопада 2002р. - С 4
 13. Т. Пірус. Із джерел душі народної. // Педагог, № 2 (351), жовтень 2006р. - С 4.

В.А. Косаківський

**ДО ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЕТНОГРАФІЧНОГО МУЗЕЮ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ З ЕТНОЛОГІЇ ПОДІЛЛЯ ВІННИЦЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Українське народознавство вивчається у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського з 1993 р. Саме тоді на кафедрі української та зарубіжної культури було створено спеціалізований кабінет українського народознавства, який згодом переріс у Народознавчий центр, який набув статусу загально університетського підрозділу [1, с 2]. Від часу створення і до 2005 р. Народознавчим центром керувала Л. С. Мельничук. 27

травня 2005 р. на базі Народознавчого центру створено Навчально-наукову лабораторію з етнології Поділля, яка стала підрозділом Інституту історії, етнології і права, а наступного року в Інституті утворено кафедру етнології [2, с 183]. Сьогодні Навчально-наукова лабораторія з етнології Поділля, яку очолює Т. П. Пірус, функціонує у складі кафедри філософії, соціально-політичних дисциплін та етнології ШІП.

Однією з головних складових Навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля є навчальний кабінет («етнографічний музей»), який має свою цікаву історію.

Офіційно етнографічний музей було відкрито 24 квітня 2003 р. [1, с 15]. Але повернемося до історії його створення. Ідея створення музею при Народознавчому центрі виникла в кінці 90-х рр. ХХ ст. Відомим вінницьким художником Г. Мельником було розроблено проект музею. Впродовж 2001-2003 рр. автор, маючи за плечима 13-річний досвід роботи музейника, втілює у життя ідею етнографічного музею з усією його інфраструктурою: упорядкована, згідно вимог, колекція - облік експонатів (паспорт на кожний предмет), книга вступу, робочі картотеки. Також для майбутнього музею підбрали відповідні приміщення: експозиційну залу (аудиторія № 356), виставкові зали (аудиторія № 355 та частина коридору), а також приміщення для фондосховища.

Основою майбутньої експозиції стали оригінальні зразки матеріальної і духовної культури українського народу. Колекція музею почала формуватись у 1993 р. разом зі створенням народознавчого центру. На кінець 2000 р. вона складалася із 500 неупорядкованих та незапаспортизованих музейних предметів. Впродовж 2001 - 2003 рр., при безпосередній та активній участі автора цих рядків, етнографічна колекція музею збільшилася на 2000 музейних предметів і вже на початку 2004 р. нараховувала понад 2500 одиниць зберігання. Було впорядковано стару колекцію та своєчасно оформлялися нові надходження. Всі музейні предмети паспортизувалися, за єдиним уніфікованим музейним паспортом та записувалися до книги вступу. Одночасно створювалися довідкові картотеки: тематична - за групами зберігання, географічна - за місцем походження

музейних предметів та інвентарна - за номерами книги вступу.

Головне місце у фондовій колекції зайняли етнографічні предмети, які розповідають про походження, етнічну історію, господарську діяльність, побут і культуру українців Поділля і інших етнографічних регіонів України XIX-XX ст.

Комплектування етнографічних пам'яток

здійснювалося у комплексі всієї збирацько-пошукової та науково-дослідницької роботи Народознавчого центру. Географічно, зібрані в колекції предмети, охоплюють правобережні області України. Найбільше було зібрано експонатів з Поділля - Вінницької та Хмельницької областей. Меншою кількістю представлено речі з Тернопільської, Житомирської, Чернівецької, Львівської, Закарпатської та інших областей України.

За групами збереження фондова колекція етнографічного музею поділялася на такі групи: тканини, килими, вишивка, народний одяг, кераміка, вироби з дерева, металу, витинанка, писанка, народне малярство та сучасне декоративно-ужиткове мистецтво (студентські роботи -писанки, витинанки, малюнки на склі).

Найбільш чисельними в фондовій колекції музею були групи зберігання «народний одяг», «тканини», «вишивка», «кераміка», «витинанка» тощо. Чільне місце серед народного одягу посідали зразки традиційного одягу українців Поділля: жіночі та чоловічі сорочки, як святкові, так і буденні; спідниці, запаска, полотняні штани, пояси, головні убори (переважно хустки); взуття (чоботи, черевики, личаки); верхній одяг (кожух, мантина); прикраси (коралове, скляне і дерев'яне намисто, силянка) тощо. Всі святкові сорочки прикрашено вишивкою, яка виконана різними техніками: низзю, хрестиком, гладдю, штапівкою, різними видами мережки, вирізуванням, «солов'їними вічками тощо. Мотиви вишивок як геометричні, так і рослинні.

Численну групу складала «вишивки». Тут було зібрано зразки вишивок кінця XIX-XX ст. В першу чергу це вишиті рушники, картини, серветки, доріжки, скатерки, підзори до ліжка, наволочки, штори тощо.

В групі зберігання «тканини» зібрано рушники, скатерки, налавники, рядна та зразки різних видів полотна, яке йшло на виготовлення одягу та інших речей. Група «килимарство» була представлена зразками другої половини ХІХ-ХХ ст. з Поділля (Велика Кісниця, Студена, Вільшанка тощо). В першу чергу це килими та килимові вироби .

В групі «кераміка» були представлені основні форми глиняних виробів, які побутували, а зрідка використовуються і нині на Поділлі: горщики (горнята, горщики на okazію), гладушки, макітри (макітри-заминачки), ринки, слоїки, жбани, близнята, баньки, миски, друшляки, глиняні іграшки та ін. Зібрані вироби представляли різні гончарні осередки Поділля: Бубнівка, Гушценці, Павлівка, Кам'яногірка, Янів, Кришценці, Рахни Лісові, Джурин, Польове. Невеличкою кількістю представлені вироби Косова, що на Івано-Франківщині.

В групі «вироби з дерева» було представлено, в основному, знаряддя праці ткацького виробництва -ткацький верстат, прядки, веретена, кужелі, вияшки, гребені, мотовила, а також різні побутові речі: рублі з качалкою, праники, ложки, ночви (нецьки) та меблі: скриня, мисники. Одиночними зразками представлено бондарні вироби: невеличка бочечка і діжечка.

Група «писанкарство» представлена писанками з Поділля (села: Уяринці, Іванів, Гушчинці; міста Вінниця і Могилів-Подільський) та з Буковини. Значна кількість писанок - роботи студентів педуніверситету.

Група зберігання «витинанка» була представлена як студентськими роботами, так і виробами сучасних народних майстрів. Серед них роботи С. Танадайчука, Н. Гуляєвої, О. Городинської та колекція робіт випускниці факультету початкових класів Т. Онілової.

Зовсім невелику групу зберігання склали вироби з металу. Тут зберігалися металеві праски, серпи, рогачі, коцюба, окуття лопати, ножиці для стрижки овець, ковальські кліщі та інші речі.

Невеличкою кількістю в колекції були представлені плетені вироби: колиски, плетені з лози кошики та кошики, плетені з рогами [3, с 84-85; 4, с. 288-289; 5, с. 17-18].

На основі зібраних колекцій було створено різноманітні виставки. Серед них «Ткацтво на Поділлі», «Килимарство Поділля», «Рушник в культурі нашого народу», «Великодні символи та атрибути», «Весільні символи та атрибути» тощо[1, с 9].

У 2012 р. з найкращих експонатів фондової колекції етнографічного музею сформовано «Музей етнології Поділля» у складі Музейно-просвітницького центру ВДПУ ім. М. Коцюбинського, а частину експонатів передано до музею історії університету та музею М. Коцюбинського, які є складовими центру.

Сьогодні етнографічні музеї університету є важливою і надійною базою для проведення наукової та навчальної роботи українознавчого напрямку як викладачами так і студентами. Етнографічні пам'ятки зібрані в університеті є свідченням багатогранності та унікальності культури українського народу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Народознавчий центр Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського: путівник / Відп. За випуск і автор тексту Л. Мельничук. - Вінниця : Віноблдрукарня, 2003. - 16 с
2. Коляструк О.А. Народознавчий центр ВДПУ ім. М. Коцюбинського / О.А.Коляструк // Науковий вісник «Межибіж»: Матеріали П'ятої науково-краєзнавчої конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України». / Під ред. О.Г. Погорільця, О.А. Коляструк, А.М. Трембіцького та ін. - Меджибіж-Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2011. - Ч. 2. – С. 180-184.
3. Косаківський В. А. Музей народознавчого центру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В.А. Косаківський // Матеріали до української етнології : збірник наукових праць. - К, 2004. - С 84 - 85.
4. Косаківський В. А. Етнографічний музей та рукописні фонди народознавчого центру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. А. Косаківський, Є. М. Косаківська // Народна культура Поділля в контексті національного виховання: зб. наук. пр. /ред. кол.: Н. Л. Іваницька та ін. - Вінниця, 2004. - С 287 - 290.

5. Косаківський В. А. Українознавство у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського / В. А. Косаківський // Матеріали до етнології Поділля: польові дослідження. - Вінниця, 2005. - Вип. 1. - С 16-20.

Rafal Bierylo

MOJE NIEZWYKLOSCI

Rozne bywaja^ podejścia do praktyki antropologicznej. Z jednej strony mówi się, że antropolog powinien być jak najbardziej «przezroczysty», nie wpl/wac na rozmówców, aby pozostawić ich narracje jak najbardziej swobodna^, bez swojego wplywu. Z drugiej zaś - kładzie się nacisk na faktyczną «nieprzezroczystość» badacza. Podkreśla się przy tym, że w rozmowie powinno dochodzić do różnicy zdań, aby na tej podstawie ludzie, z którymi antropolog się kontaktuje, poruszeni, udzielili mu informacji, które w inny sposób nigdy nie doszły/ by do jego uszu. Te istotne problemy dotyczą^ wplywu antropologa na «teren», jednak poruszanie ich nie leży w moich zamiarach. To, co należy do teorii antropologii, pozostawiam teorii. Тут, co po powrocie z badań terenowych z ukraińskiej wsi Murafa zaprzętało moją głowę?, była kwestia wpl/wu mieszkańców tego miejsca i ich historii na moją własną osobę. Wyjeżdżając do Murafy po raz pierwszy, nie wiedziałem, czego mam się spodziewać. Był to początek moich badań antropologicznych i nawet mój przyszły/ temat pozostawał gdzieś w odległej przyszłości. Szybko jednak okazało się, że s^ wspólne nuty, jakie grają w moim sercu i w sercach mieszkańców tej wioski.

Moim zdaniem, jest coś naturalnego w zainteresowaniu niezwykłymi historiami. To co niezwykle, nadprzyrodzone, pozamaterialne, tajemnicze i często przerażaj^ce, jest przedmiotem wielu prywatnych rozmów, dociekan fascynatów i naukowców, a często także publikacji. Historie oscyluj^ce wokół tych zagadnień były bardzo często przedmiotem wymiany pomiędzy moimi znajomymi i *mi*. Wszelkiego rodzaju wywoływanie duchów, niezwykle dźwięki i odgłosy zasłyszane nocą. w ciemnościach pokoju, zastawa stołowa przesuwaj^ca się bez pomocy człowieka, czy w końcu zajmuj^ce nas bardzo